

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده هنر و معماری ، گروه شهرسازی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش : برنامه ریزی منطقه ای

عنوان:

ارزیابی اثر جریان گردشگری بر توسعه پایدار منطقه شرق کیلان
(با تاکید بر لاهیجان و دیلمان)

استاد راهنما:

دکتر نوید سعیدی رضوانی

استاد مشاور:

دکتر سید محمد رضا خطیبی

پژوهشگر:

عطیه زرگری

تابستان ۱۳۹۲

ISLAMIC AZAD UNIVERSITY

Central Tehran Branch

Faculty of Arts Architecture_ Department of Urban planning

“M.A” Thesis

On Regional planning

Subject:

Evaluation of Tourism flow effect on sustainable development of region of East Guilan

(Emphases on Lahidjan and Deylaman)

Advisor:

Dr. Navid Saedi Rezvani

Reader:

Dr. Seyed Mohammad raza Khatibi

By:

Atiyeh Zargari

Summer 2013

تشکر و قدردانی:

با تشکر فراوان از زحمات بی دریغ استاد راهنما

جناب آقای دکتر نوید سعیدی رضوانی که با راهنماییهای ارزنده و بی دریغ خود من را در نگارش این رساله یاری نمودند.

و

با تشکر از استاد مشاور

جناب آقای دکتر سید محمد رضا خطیبی

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم که با لطف و مهربانی شمع راهم بودند

و

همسر مهربانم که با صبر و شکیبایی در انجام این مهم یاریگرم بود

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات	۲
۱-۱: بیان مسئله تحقیق	۲
۲-۱: اهمیت موضوع تحقیق و دلایل انتخاب آن	۳
۳-۱: هدفهای تحقیق	۴
۴-۱: سوالات تحقیق	۴
۱-۴-۱: سوال اصلی	۴
۲-۴-۱: سوالات فرعی	۴
۵-۱: فرضیات تحقیق	۴
۶-۱: روش تحقیق	۵
۷-۱: پیشینه تحقیق	۵
۸-۱: روش گردآوری اطلاعات	۶
۹-۱: مشکلات و تنگناهای تحقیق	۶
فصل دوم: مبانی نظری و تجربیات گردشگری	
۱-۲: مقدمه	۹
۲-۲: مفاهیم	۹
۱-۲-۲: ارزیابی	۹
۲-۲-۲: منطقه	۱۰
۳-۲-۲: گردشگری	۱۰
۴-۲-۲: توسعه پایدار	۱۱
۳-۲: کلیاتی در مورد گردشگری	۱۱
۴-۲: تاریخچه گردشگری	۱۲
۵-۲: انواع گردشگری	۱۳
۱-۵-۲: از نظر محدوده جغرافیایی و سیاسی	۱۳
۱-۱-۵-۲: گردشگری داخلی	۱۳
۲-۱-۵-۲: گردشگری خارجی	۱۳

- ۲-۵-۲: از نظر انگیزه و هدف..... ۱۳
- ۲-۵-۲: گردشگری فرهنگی..... ۱۳
- ۲-۵-۲: گردشگری مذهبی و زیارتی..... ۱۴
- ۲-۵-۲: گردشگری بازرگانی و تجاری..... ۱۴
- ۲-۵-۲: گردشگری درمانی..... ۱۵
- ۲-۵-۲: گردشگری ورزشی..... ۱۵
- ۲-۵-۲: گردشگری سیاسی..... ۱۵
- ۲-۵-۲: طبیعت گردی (ecotourism)..... ۱۵
- ۲-۵-۲: گردشگری ماجراجویانه..... ۱۶
- ۲-۵-۲: گردشگری تفریحی..... ۱۶
- ۲-۵-۳: بررسی منطقه شرق گیلان از نظر انواع گردشگری..... ۱۶
- ۲-۶: ماهیت ابعاد گوناگون گردشگری..... ۱۸
- ۲-۶-۱: بعد اقتصادی گردشگری:..... ۱۹
- ۲-۶-۱-۱: عوامل دخیل در تأثیر اقتصادی گردشگری..... ۱۹
- ۲-۶-۱-۲: اهمیت و پیامد های بالقوه اقتصادی گردشگری..... ۲۲
- ۲-۶-۱-۲-۱: پیامد های بالقوه منفی..... ۲۲
- ۲-۶-۱-۲-۲: پیامد های بالقوه ی مثبت..... ۲۳
- ۲-۶-۱-۳: گردشگری مطلوب به لحاظ اقتصادی..... ۲۴
- ۲-۶-۲: بعد محیطی صنعت گردشگری..... ۲۴
- ۲-۶-۲-۱: اهمیت و پیامد های بالقوه محیطی گردشگری..... ۲۷
- ۲-۶-۲-۱-۱: پیامد های بالقوه منفی:..... ۲۷
- ۲-۶-۲-۱-۲: پیامد های بالقوه مثبت..... ۲۸
- ۲-۶-۳: بعد فرهنگی- اجتماعی گردشگری..... ۳۰
- ۲-۶-۳-۱: تأثیر گردشگری بر فرهنگ و جامعه..... ۳۰
- ۲-۶-۳-۲: عوامل دخیل در تأثیر فرهنگی..... ۳۰
- ۲-۶-۳-۳: اهمیت و پیامد های بالقوه فرهنگی گردشگری..... ۳۱
- ۲-۶-۳-۳-۱: پیامد های بالقوه مثبت..... ۳۱
- ۲-۶-۳-۳-۲: پیامد های بالقوه منفی..... ۳۱
- ۲-۶-۴: بعد سیاسی گردشگری..... ۳۳
- ۲-۶-۴-۱: رابطه گردشگری و سیاست..... ۳۳
- ۲-۶-۴-۲: نقش دولت در گردشگری..... ۳۳
- ۲-۶-۴-۳: نقش بخش غیر دولتی در گردشگری..... ۳۳

- ۷-۲: عوامل موفقیت کشورها در جلب گردشگری ۳۴
- ۸-۲: برنامه ریزی گردشگری ۳۶
- ۹-۲: انواع برنامه ریزی گردشگری ۳۷
- ۱-۹-۲: برنامه ریزی راهبردی (استراتژیک) ۳۷
- ۲-۹-۲: برنامه ریزی جامع و آینده نگر ۳۸
- ۱۰-۲: گردشگری و توسعه پایدار ۳۸
- ۱-۱۰-۲: اصول گردشگری پایدار ۴۰
- ۱۱-۲: نظریه های مختلف در مورد گردشگری ۴۱
- ۱۲-۲: تجارب گردشگری در ایران و جهان ۴۴
- ۱-۱۲-۲: سابقه گردشگری در ایران ۴۴
- ۱-۱-۱۲-۲: گردشگری در برنامه های عمرانی قبل از انقلاب ۴۴
- ۲-۱-۱-۱۲-۲: گردشگری در برنامه سوم (۱۳۴۶-۱۳۴۱) ۴۴
- ۳-۱-۱-۱۲-۲: گردشگری در برنامه چهارم عمرانی (۱۳۵۱-۱۳۴۷) ۴۵
- ۴-۱-۱-۱۲-۲: گردشگری در برنامه پنجم عمرانی (۱۳۵۶-۱۳۵۲) ۴۷
- ۵-۱-۱-۱۲-۲: گردشگری در برنامه ششم ۴۸
- ۲-۱-۱۲-۲: گردشگری در بعد از انقلاب اسلامی ایران ۴۸
- ۱-۲-۱-۱۲-۲: گردشگری ایران در قبل از تدوین برنامه پنج ساله عمرانی (۱۳۶۸-۱۳۵۷) ۴۸
- ۲-۲-۱-۱۲-۲: گردشگری ایران در برنامه های عمرانی بعد از انقلاب اسلامی: ۴۹
- ۱-۲-۲-۱-۱۲-۲: گردشگری در برنامه اول عمرانی در بعد از انقلاب اسلامی (۱۳۷۲-۱۳۶۸) ۴۹
- ۲-۲-۲-۱-۱۲-۲: گردشگری در برنامه دوم عمرانی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۸-۱۳۷۴) ۵۰
- ۳-۱-۱۲-۲: نگاه کلی به برنامه های گردشگری در ایران و چالش های گردشگری در آن ۵۰
- ۴-۱-۱۲-۲: تنگناها و مشکلات توسعه گردشگری در ایران ۵۱
- ۲-۱۲-۲: سابقه گردشگری در جهان ۵۳
- ۱-۲-۱۲-۲: ترکیه ۵۳
- ۲-۲-۱۲-۲: مصر ۵۳
- ۳-۲-۱۲-۲: اوگاندا ۵۴
- ۴-۲-۱۲-۲: مکزیک ۵۴
- ۵-۲-۱۲-۲: سنگال ۵۴
- ۶-۲-۱۲-۲: اسپانیا ۵۵
- ۷-۲-۱۲-۲: زلاند نو ۵۵
- ۸-۲-۱۲-۲: قبرس ۵۵

۵۶	۱۳-۲: جمع بندی
	فصل سوم: روش تحقیق
۵۸	۱-۳: مقدمه
۵۸	۲-۳: روش شناسی تحقیق
۵۹	۳-۳: نحوه انتخاب نمونه های مطالعاتی
۵۹	۴-۳: روند انجام تحقیق میدانی
۶۰	۵-۳: روش و ابزار گرد آوری داده ها
۶۰	۱-۵-۳: طراحی پرسشنامه
۶۳	۶-۳: روایی و پایایی ابزار سنجش ها
۶۳	۱-۶-۳: محاسبه اعتبار پرسشنامه
۶۴	۷-۳: روش تجزیه و تحلیل داده ها
۶۴	۱-۷-۳: همبستگی
۶۴	۲-۷-۳: رگرسیون
۶۴	۳-۷-۳: آزمون t با دو نمونه مستقل
۶۵	۴-۷-۳: آزمون F، تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA)
	فصل چهارم: معرفی منطقه شرق گیلان
۶۶	۱-۴: تأملی بر ویژگیهای طبیعی، اقتصادی و اجتماعی استان گیلان
۶۹	۱-۱-۴: مشخصات عمومی شهرستان های منطقه
۶۹	۲-۱-۴: ارتفاعات
۷۰	۳-۱-۴: اقلیم
۷۰	۴-۱-۴: وضعیت جوی لاهیجان و دیلمان بر حسب ماه: ۱۳۸۹
۷۲	۵-۱-۴: مساحت پارک های جنگلی طبیعی، فضاهاى سبز و ذخیره گاههای جنگلی
۷۲	۲-۴: ویژگی های اجتماعی
۷۳	۱-۲-۴: خانوار و جمعیت شهرستان های منطقه
۷۴	۲-۲-۴: برآورد مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال گذشته
۷۴	۳-۴: ویژگی های اقتصادی
۷۶	۱-۳-۴: جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۷۸	۴-۴: ویژگی های کلی منطقه به تفکیک شهرستان ها

۷۸	۱-۴-۴: شهرستان آستانه اشرفیه
۷۸	۱-۱-۴-۴: جغرافیای طبیعی
۷۹	۲-۱-۴-۴: وجه تسمیه
۷۹	۳-۱-۴-۴: آب و هوا
۷۹	۴-۱-۴-۴: کشاورزی
۷۹	۵-۱-۴-۴: جاذبه های گردشگری
۸۵	۲-۴-۴: معرفی شهرستان سیاهکل
۸۵	۱-۲-۴-۴: جغرافیای طبیعی
۸۶	۲-۲-۴-۴: جغرافیای سیاسی
۸۶	۳-۲-۴-۴: دیلمان
۸۸	۴-۲-۴-۴: جاذبه های گردشگری
۹۴	۳-۴-۴: معرفی شهرستان لاهیجان
۹۴	۱-۳-۴-۴: جغرافیای طبیعی
۹۵	۲-۳-۴-۴: وجه تسمیه
۹۵	۳-۳-۴-۴: آب و هوا
۹۵	۴-۳-۴-۴: کشاورزی
۱۰۷	۴-۴-۴: معرفی شهرستان لنگرود
۱۰۷	۱-۴-۴-۴: جغرافیای طبیعی
۱۰۸	۲-۴-۴-۴: جغرافیای سیاسی
۱۰۸	۳-۴-۴-۴: جاذبه های گردشگری
۱۱۷	۵-۴: نتیجه گیری
	فصل پنجم: یافته های میدانی گردشگری شرق گیلان و تجزیه و تحلیل داده ها
۱۱۹	۱-۵: مقدمه
۱۱۹	۲-۵: توصیف داده ها
۱۱۹	۱-۲-۵: توصیف شاخص های دموگرافیک
۱۲۴	۲-۲-۵: توصیف سوالات اختصاصی
۱۲۵	۳-۲-۵: بررسی شاخصهای توصیفی کیفیت تسهیلات و امکانات گردشگری در منطقه
۱۳۷	۴-۲-۵: بررسی شاخصهای توصیفی کمیت تسهیلات و امکانات گردشگری در منطقه
۱۴۲	۵-۲-۵: بررسی شاخصهای توصیفی توسعه پایدار در منطقه
۱۴۵	۶-۲-۵: بررسی شاخصهای توصیفی میزان رضایت گردشگران از منطقه
۱۵۸	۷-۲-۵: شاخصهای توصیفی نمرات

۳-۵: تجزیه و تحلیل داده ها و اثبات فرضیه های پژوهش	۱۶۱
فصل ششم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات	
۱-۶: جمع بندی	۱۷۷
۲-۶: ارائه راهکارها	۱۷۹
۱-۲-۶: راهکارهای کلی برای توسعه منطقه	۱۷۹
۲-۲-۶: راهکارهای اجرایی کلی برای توسعه گردشگری منطقه	۱۸۰
۳-۲-۶: راهکارهای اجرایی برای توسعه گردشگری منطقه با توجه به نکات استخراج شده از تجزیه و تحلیل پرسشنامه ها ۱۸۱	
۳-۶: نتیجه گیری	۱۸۲
پیوست ۱:	۱۸۳
منابع	۱۸۸
چکیده انگلیسی	۱۹۴

فهرست جداول

جدول (۱-۲): تقسیم بندی منطقه از نظر انگیزه و هدف گردشگری	۱۷
جدول (۲-۲): تقسیم بندی مکتوبات و نظرات مربوط به گردشگری از ۱۹۹۰-۱۹۵۰	۴۲
جدول (۳-۲): ورود جهانگردان به ایران طی سال های برنامه سوم	۴۵
جدول (۴-۲): ورود جهانگردان به ایران طی سال های برنامه چهارم	۴۶
جدول (۵-۲): ورود جهانگردان به ایران طی سال های برنامه پنجم	۴۸
جدول (۶-۲): شرح مختصر برنامه های انجام شده در ایران	۵۲
جدول (۱-۳): سوالات استخراج شده حاصل از بررسی اهداف و شاخص های تحقیق	۶۱
جدول (۲-۳): ضریب اعتبار پرسشنامه	۶۳
جدول (۱-۴): مشخصات عمومی شهرستان های منطقه بر اساس تقسیمات کشوری در پایان سال	۶۹

- جدول (۴-۲): وضعیت جوی لاهیجان بر حسب ماه در سال ۱۳۸۹ ..... ۷۰
- جدول (۴-۳): وضعیت جوی دیلمان بر حسب ماه در سال ۱۳۸۹ ..... ۷۱
- جدول (۴-۴): مساحت پارک های جنگلی طبیعی، فضاهاى سبز و ذخیره گاههای جنگلی در شهرستانهای منطقه ی شرق گیلان در پایان سال ۱۳۸۹ به هکتار ۷۲
- جدول (۴-۵): خانوار و جمعیت شهرستان های منطقه بر حسب ساکن و غیر ساکن: آبان ۱۳۸۵ ..... ۷۳
- جدول (۴-۶): برآورد مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال گذشته بر حسب آخرین محل اقامت قبلی و شهرستان محل اقامت فعلی: آبان ۱۳۸۵ ..... ۷۴
- جدول (۴-۷): جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب وضع فعالیت و شهرستان: آبان ۱۳۸۵ ..... ۷۶
- جدول (۴-۸): برآورد شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروههای عمده فعالیت و شهرستان: آبان ۱۳۸۵ (ادامه) ۷۶
- جدول (۴-۸): برآورد شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروههای عمده فعالیت و شهرستان: آبان ۱۳۸۵ (ادامه) ۷۷
- جدول (۵-۱): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص جنسیت ۱۱۹
- جدول (۵-۲): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص سن ۱۲۱
- جدول (۵-۳): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص تحصیلات ۱۲۲
- جدول (۵-۴): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص شغل ۱۲۳
- جدول (۵-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص جذابیت شرق منطقه ۱۲۴
- جدول (۵-۶): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص امکانات تفریحی و ورزشی ۱۲۶
- جدول (۵-۷): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص امکانات اقامتی ۱۲۶
- جدول (۵-۸): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص امکانات امنیتی ۱۲۷
- جدول (۵-۹): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص سرویس بهداشتی ۱۲۸
- جدول (۵-۱۰): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص دسترسی به آب سالم ۱۲۹
- جدول (۵-۱۱): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص هدایت و راهنمایی گردشگری ۱۳۰
- جدول (۵-۱۲): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص فروش مواد غذایی ۱۳۱
- جدول (۵-۱۳): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص تسهیلات و امکانات درمانی ۱۳۱
- جدول (۶-۱۴): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص وضعیت دسترسی ۱۳۳
- جدول (۵-۱۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی درشاخص وضعیت دسترسی به امکانات بانکی و پستی ۱۳۴

- جدول (۱۶-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص وضعیت بهداشتی ۱۳۵
- جدول (۱۷-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص نحوه مدیریت گردشگری ۱۳۶
- جدول (۱۸-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص تعداد پارکینگ ۱۳۷
- جدول (۱۹-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص مکانهای تفریحی و ورزشی ۱۳۸
- جدول (۲۰-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص تعداد امکانات اقامتی ۱۳۹
- جدول (۲۱-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص تعداد سرویسهای بهداشتی ۱۴۰
- جدول (۲۲-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص تعداد مکانهای فروش مواد غذایی ۱۴۱
- جدول (۲۳-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص تعداد فضاهای اقامت عمومی ۱۴۲
- جدول (۲۴-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص امکان تفکیک و جداسازی زبالهها ۱۴۲
- جدول (۲۵-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص حفاظت از محیط زیست ۱۴۳
- جدول (۲۶-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص حفاظت از میراث و هویت فرهنگی ۱۴۴
- جدول (۲۷-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص میزان رضایت از برخورد اهالی ۱۴۵
- جدول (۲۸-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص میزان رضایت از پاکیزگی منطقه ۱۴۶
- جدول (۲۹-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص میزان رضایت از جذابیت منطقه ۱۴۶
- جدول (۳۰-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص میزان رضایت از زیبایی منطقه ۱۴۷
- جدول (۳۱-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص میزان رضایت از قیمت مواد غذایی ۱۴۸
- جدول (۳۲-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص بیشترین هزینه سفر ۱۴۹
- جدول (۳۳-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص راههای آگاهی از جاذبههای منطقه ۱۵۱
- جدول (۳۴-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص مقدار هزینه صرف شده برای خرید سوغاتی ۱۵۲
- جدول (۳۵-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص میزان مشکلات و موانع توسعه منطقه ۱۵۳
- جدول (۳۶-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص مشکلات و موانع توسعه منطقه ۱۵۵
- جدول (۳۷-۵): فراوانی، درصد و فراوانی تجمعی در شاخص میزان رضایت از سفر به منطقه ۱۵۷
- جدول (۳۷-۵): امتیاز بدست آمده برای گویه های امکانات گردشگری ۱۵۸
- جدول (۳۸-۵) شاخص های توصیفی نمرات توسعه گردشگری، توسعه فضایی و توسعه پایدار و شاخص رضایت ۱۶۰
- جدول (۳۹-۵): ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه توسعه پایدار و گسترش گردشگری ۱۶۱

- جدول (۴۰-۵): ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه توسعه فضاها و توسعه گردشگری ۱۶۲
- جدول (۴۱-۵): ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه رضایت و توسعه گردشگری، فضایی و پایدار ۱۶۳
- جدول (۴۲-۵): ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه توسعه پایدار، فضایی و گردشگری و مشکلات و موانع توسعه ۱۶۴
- جدول (۴۳-۵): ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه توسعه پایدار و توسعه فضاها ۱۶۵
- جدول (۴۴-۵): ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه کیفیت و کمیت امکانات و میزان رضایت ۱۶۶
- جدول (۴۵-۵): ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه میزان رضایت و مشکلات و موانع توسعه ۱۶۶
- جدول (۴۶-۵): خلاصه نتایج معنی داری مدل رگرسیون برای پیش بینی توسعه پایدار ۱۶۷
- جدول (۴۷-۵): خلاصه جدول معنی داری ضرایب رگرسیون برای پیش بینی توسعه پایدار ۱۶۸
- جدول (۴۸-۵): نتایج آزمون t برای مقایسه نمرات زن و مرد ۱۶۹
- جدول (۴۹-۵): نتایج آزمون ANOVA برای مقایسه میانگین نمرات توسعه گردشگری ۱۷۰
- جدول (۵۰-۵): نتایج آزمون ANOVA برای مقایسه میانگین نمرات توسعه فضایی ۱۷۱
- جدول (۵۱-۵): نتایج آزمون ANOVA برای مقایسه میانگین نمرات توسعه پایدار ۱۷۲
- جدول (۵۲-۵): نتایج آزمون ANOVA برای مقایسه میانگین نمرات توسعه پایدار ۱۷۲
- جدول (۵۳-۵): نتایج آزمون t برای مقایسه نمرات زن و مرد ۱۷۳
- جدول (۵۴-۵): نتایج آزمون ANOVA برای مقایسه میانگین رضایت ۱۷۴
- جدول (۵۵-۵): نتایج بررسی تفاوتها در آزمون تعقیبی ۱۷۵

فهرست نمودارها

- نمودار(۱-۵): شاخص توصیفی جنسیت ۱۲۲
- نمودار (۲-۵): شاخص توصیفی سن ..... [۱۲۴](#)
- نمودار(۳-۵): شاخص توصیفی تحصیلات ۱۲۵
- نمودار(۴-۵): شاخص توصیفی شغل ۱۲۶
- نمودار (۵-۵): شاخص جذابیت منطقه ۱۲۷
- نمودار (۶-۵): شاخص هزینه های سفر ۱۵۲
- نمودار(۷-۵): شاخص راههای آگاهی از جاذبه های گردشگری ۱۵۴

- نمودار(۸-۵): شاخص هزینه صرف شده برای خرید سوغات..... ۱۵۵
- نمودار (۹-۵): شاخص میزان مشکلات و موانع توسعه منطقه ۱۵۶
- نمودار (۱۰-۵): شاخص مشکلات و موانع توسعه منطقه ۱۵۸
- نمودار (۱۱-۵): شاخص میزان رضایت از سفر به منطقه شرق گیلان ۱۶۰
- نمودار (۱۲-۵): شاخص توسعه و رضایت ۱۶۳
- نمودار (۱۳-۵): شاخص هزینه ها بر اساس میزان رضایت ۱۷۸

فهرست تصاویر

- تصویر(۲-۴): هرم سنی جمعیت در استان گیلان..... ۷۵
- تصویر(۳-۴): تقسیمات شهرستان آستانه اشرفیه ۸۰
- تصویر(۴-۴): بقعه سید جلال الدین اشرف(ع)..... ۸۲
- تصویر(۵-۴): تقسیمات شهرستان سیاهکل ۸۸
- تصویر(۶-۴): ارتفاعات درفک ۹۱
- تصویر(۷-۴): آبشار بابا ولی ۹۲
- تصویر(۸-۴): روستای اسپیلی ۹۳
- تصویر(۹-۴): موقعیت شهرستان لاهیجان در استان گیلان ۹۸
- تصویر(۱۰-۴): تقسیمات شهرستان لاهیجان ۹۸
- تصویر(۱۱-۴): شیطان کوه ۱۰۱
- تصویر(۱۲-۴): آبشار شیطان کوه ۱۰۲
- تصویر(۱۴-۴): بقعه شیخ زاهد گیلانی ۱۰۴
- تصویر(۱۵-۴): موزه چای ۱۰۴
- تصویر(۲۰-۴): تقسیمات شهرستان لنگرود ۱۱۲
- تصویر(۲۱-۴): پل خشتی لنگرود ۱۱۴

- تصویر (۲۲-۴): لیلاکوه ۱۱۵
- تصویر (۲۳-۴): دریای چمخاله ۱۱۶
- تصویر (۲۴-۴): بلوردکان ۱۱۷
- تصویر (۲۵-۴): تالاب کیاکلایه ۱۱۸

فهرست اشکال

- شکل (۱-۲): عوامل دخیل در تأثیر اقتصادی گردشگری ۲۱
- شکل (۲-۲): ارتباط گردشگری و محیط و اثرات گردشگری بر محیط ۲۹
- شکل (۳-۲): اثرات فرهنگی و اجتماعی گردشگری ۳۲

فهرست نقشه ها

- نقشه (۱-۴): آبادی های دارای امکانات فرهنگی-ورزشی شهرستان آستانه اشرفیه ۸۳
- نقشه (۲-۴): نقشه کاربری اراضی شهرستان آستانه اشرفیه ۸۴
- نقشه (۳-۴): نقشه توپوگرافی شهرستان آستانه اشرفیه ۸۵
- نقشه (۴-۴): آبادی های دارای امکانات فرهنگی-ورزشی شهرستان سیاهکل ۹۲
- نقشه (۵-۴): نقشه توپوگرافی شهرستان سیاهکل ۹۳
- نقشه (۶-۴): نقشه کاربری اراضی شهرستان سیاهکل ۹۴
- نقشه (۷-۴): آبادی های دارای امکانات فرهنگی-ورزشی شهرستان لاهیجان ۱۰۶
- نقشه (۸-۴): نقشه توپوگرافی شهرستان لاهیجان ۱۰۷
- نقشه (۹-۴): نقشه کاربری اراضی شهرستان لاهیجان ۱۰۸
- نقشه (۱۰-۴): آبادی های دارای امکانات فرهنگی-ورزشی شهرستان لنگرود ۱۱۶
- نقشه (۱۱-۴): نقشه توپوگرافی شهرستان لنگرود ۱۱۷
- نقشه (۱۲-۴): نقشه کاربری اراضی شهرستان لنگرود ۱

چکیده

این رساله با هدف شناخت صنعت گردشگری و اثرات آن بر توسعه ی پایدار منطقه شرق گیلان نوشته شده است. برای این منظور ابتدا در فصل مبانی نظری انواع گوناگون گردشگری و انواع گردشگری مورد استفاده در منطقه شرق گیلان بیان گردیده است و سپس به شناخت ابعاد محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فعالیت گردشگری و ابعاد و ماهیت های بالقوه مثبت و منفی هر بعد پرداخته شده است.

در فصلی دیگر، سابقه گردشگری در برنامه های عمرانی و اهداف ان برنامه ها برای گردشگری آورده شده است و سپس چند نمونه جهانی بررسی گردیده است.

بعد از معرفی منطقه شرق گیلان و معرفی جاذبه های گردشگری در منطقه مورد نظر، یافته های میدانی به دست آمده ذکر گردید و به تجزیه و تحلیل یافته های میدانی توسط نرم افزار spss پرداخته شد.

در تجزیه و تحلیل یافته ها پاسخ به این سؤالات مد نظر بوده است:
آیا توسعه پایدار منطقه شرق گیلان با گسترش گردشگری مرتبط است؟ و آیا توسعه فضاهای گردشگری در منطقه شرق گیلان باعث توسعه منطقه خواهد شد؟

در نهایت به جمع بندی اطلاعات به دست آمده پرداخته شده است که به طور خلاصه در زیر آورده می شود:

توسعه فضاهای گردشگری شرق گیلان باعث رضایت گردشگران خواهد شد، با رضایت گردشگران، گردشگری توسعه خواهد یافت و توسعه گردشگری ورود سرمایه و رونق اقتصادی را به دنبال خواهد داشت که موجب توسعه منطقه می گردد. با توسعه منطقه، سطح فرهنگ و آگاهی جامعه بالا می رود و این خود باعث ارتقای توسعه پایدار می گردد و توسعه پایدار موجب گسترش گردشگری می شود و این چرخه همچنان ادامه پیدا می کند.

واژگان کلیدی: گردشگری-گردشگر-توسعه پایدار-توسعه فضایی-منطقه-شرق گیلان.

مقدمه:

منطقه شرق گیلان دارای طبیعت زیبا و اقلیم منحصر به فردی است که توجه بسیاری از هم میهنانمان را به سمت خود جلب می کند. این قضیه عنصر گردشگری را برای کمک به اقتصاد منطقه جلوه گر می نماید.

از طرفی مردم منطقه دید خوبی نسبت به گردشگران ندارند، به زعم آن ها گردشگران باعث شلوغی شهرها و ترافیک جاده ها می شوند و منابع طبیعی از قبیل دریاها و رودخانه ها را آلوده می کنند. با وجود این مطلب، سؤال اصلی تحقیق اینگونه در نظر گرفته شده است که آیا توسعه گردشگری می تواند باعث توسعه منطقه شود؟

در راستای رسیدن به این سؤال، شناخت گردشگری و ابعاد گوناگون آن و همچنین آشنایی با تجربیات گردشگری ضرورت پیدا نمود که در فصول آتی به آن پرداخته می شود.

فصل اول:

کلیات

۱-۱: بیان مسئله تحقیق

منطقه شمالی ایران جزو پربارترین و پویاترین منابع اکولوژیکی و بستر فعالیت های عظیم اقتصادی از قبیل کشاورزی و ... به شمار می روند. منابع ارزشمند اکولوژیکی و تنوع زیستی و فعالیتهای عظیم اقتصادی این مناطق را به یکی از حساس ترین و ارزشمند ترین مناطق در ایران تبدیل نموده است. اقتصاد منطقه شرق گیلان وابسته به کشاورزی است، از طرفی کشاورزی در منطقه در سال های اخیر با واردات چای و برنج با رکود مواجه شده است و نیاز به یک عنصر کمکی برای توسعه منطقه احساس می شود. به علت اینکه این منطقه دارای منابع ارزشمند اکولوژیکی و تنوع زیستی است، توجه بسیاری از هم میهنانمان را به خود جلب می کند، این قضیه عنصر گردشگری را برای کمک به اقتصاد منطقه جلوه گر می نماید. از طرفی شلوغی های شدید مناطق دیلمان و لاهیجان در ایام مسافرت (عید نوروز و تابستان)، باعث شده که مردم منطقه شرق گیلان دید خوبی نسبت به گردشگران نداشته باشند، بنا به تصور آنها، گردشگران باعث شلوغی شهرها و ترافیک جاده ها می شوند و منابع طبیعی از قبیل دریاها و رودخانه ها را آلوده می کنند. در این نوشتار، سعی می شود با تأکید بر جاذبه های گردشگری منطقه شرق گیلان، به این نکته پرداخته شود که آیا توسعه گردشگری می تواند باعث توسعه منطقه شرق گیلان شود؟ و در این راستا سعی می شود از طریق مطالعات میدانی و استفاده از نرم افزار SPSS، راهبردهایی برای توسعه گردشگری در این منطقه ارائه شود.

۱-۲: اهمیت موضوع تحقیق و دلایل انتخاب آن

منطقه شرق گیلان و به خصوص شهرستان لاهیجان و منطقه دیلمان به دلیل طبیعت بکر و زیبای خود، شاهد مراجعت فراوان هم میهنانمان به ویژه در ایام تعطیلات (ایام نوروز و فصل تابستان) بوده است. حجم زیاد مسافران در این مناطق مشکلاتی را هم برای مسافران و هم برای اهالی منطقه در بر داشته است. که برخی از آنها از این قبیل اند:

- ترافیک سنگین